

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 2016, Αρ. 1

Πρακτικά 6ου Συνεδρίου

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ Π.Τ.Δ.Ε.
ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΨΥΧΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

6^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων
24-26 Ιουνίου 2016

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ISSN: 2529-1157

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

~~Παπαδόπουλος~~ Ιωάννης

Πολυγρονιπούλου Σταυρούλα

~~Μπασιλιάς~~ Αγγελική

ΙΟΥΝΙΟΣ 2016

«Παιδική κακοποίηση: “Διαμορφωτικός ρόλος στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη και σχολική επίδοση -Μελέτη περίπτωσης κακοποιημένης έφηβης»

Χριστόγιαννος Μαυράκης, Παναγιώτα Γαζή

doi: [10.12681/edusc.981](https://doi.org/10.12681/edusc.981)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Μαυράκης Χ., & Γαζή Π. (2017). «Παιδική κακοποίηση: “Διαμορφωτικός ρόλος στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη και σχολική επίδοση -Μελέτη περίπτωσης κακοποιημένης έφηβης»». *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης, 2016(1)*, 661–673. <https://doi.org/10.12681/edusc.981>

«Παιδική κακοποίηση: “Διαμορφωτικός ρόλος στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη και σχολική επίδοση -Μελέτη περίπτωσης κακοποιημένης έφηβης”»

ΜΑΥΡΑΚΗΣ ΧΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΟΣ - ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΣ ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΣ
 ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΣ ΦΟΙΤΗΤΗΣ -ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
 ΓΑΖΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ - ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ (Τ.Ε.Α.Π.Η)Π.Τ.Δ.Ε.
 ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ-ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ : MA
 Special Education Needs MBA ininternational Business

Περίληψη

Το φαινόμενο της παιδικής κακοποίησης μέσα στην οικογένεια αποτελεί ζήτημα, το οποίο αποκτά όλο και μεγαλύτερες διαστάσεις με το πέρασμα των τελευταίων ετών. Το γεγονός ότι παιδιά που πέφτουν θύματα κακοποίησης από την ίδια τους την οικογένεια οφείλεται σε γονεϊκό περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από παθογένεια και δυσχέρειες σε πολλαπλά επίπεδα. Οι συνέπειες του προαναφερθέντος φαινομένου επηρεάζουν καθολικά τη μετέπειτα ζωή του παιδιού σε ένα πλήθος εκφάνσεων της προσωπικότητας και της συμπεριφοράς του, οδηγώντας σε προβληματική κοινωνική συμπεριφορά, διαταραγμένο ψυχικό κόσμο, ιδιόρρυθμη ψυχοκοινωνική ανάπτυξη, αρνητική επίδραση στη σχολική επίδοση, μετατρέποντας τον, εντέλει, σε έναν ενήλικα που αντιμετωπίζει δυσκολίες σε διάφορες πτυχές της ζωής του. Συνήθως δημιουργούνται άτομα με έντονα προβλήματα στις προσωπικές τους σχέσεις, τα οποία δυσκολεύονται να δημιουργήσουν συναισθήματα αγάπης και εμπιστοσύνης, έχουν ροπή προς καταχρήσεις ή παραβατικές συμπεριφορές, εμφανίζουν αγχώδεις διαταραχές, παρουσιάζουν προβλήματα προσαρμοστικότητας, κυκλοθυμικά συναισθήματα και κυρίως κατάθλιψη. Πολλές φορές οι άνθρωποι που υπέστησαν κακοποίηση όντας παιδιά, ως ενήλικες μετατρέπονται σε θύτες και ασκούν οι ίδιοι κακοποίηση στα παιδιά τους.

Σκοπός της συγκεκριμένης εισήγησης είναι η θεωρητική προσέγγιση των κύριων χαρακτηριστικών της παιδικής κακοποίησης, ενώ σε συνδυασμό με την καταγραφή ερευνητικών δεδομένων αναφορικά με το εν λόγω φαινόμενο, θα διασαφηνιστεί καλύτερα η αύξησή του σε πρακτικό επίπεδο. Επί προσθέτως, επιχειρείται η μελέτη

περίπτωσης μιας 14χρονης έφηβης, η οποία υπήρξε θύμα ενδοοικογενειακής κακοποίησης, αλλά και οι συνέπειες στην ψυχοκοινωνική της ανάπτυξη και τη σχολική επίδοση εξαιτίας της βίας που υπέστη από τη μητέρα της. Παρατηρήσεις, συμπεράσματα και στρατηγικές μπορούν να έχουν επικουρικό ρόλο στο έργο ενός εκπαιδευτικού, ο οποίος καλείται να εντοπίσει και να αντιμετωπίσει φαινόμενα ανάλογου περιεχομένου στο εκπαιδευτικό του έργο.

ΛΕΞΕΙΣ – ΚΛΕΙΔΙΑ:

Παιδική κακοποίηση – Ερευνητικά δεδομένα – Μελέτη περίπτωσης – Ψυχοκοινωνική ανάπτυξη – Σχολική επίδοση

Abstract

The phenomenon of child abuse in the family environment consists an issue whose more and more aspects are enlightened over the last years. The fact that children become victims of abuse by their own family is due to parenthood characterized by pathogenesis and distress in multiple levels. The consequences of the already mentioned phenomenon affect the whole later life of a child as far as his personality and behavior are concerned, leading to problematic social treatment, disturbed mental balance, particular psychological development, negative impact to school performance, resulting finally in an adult who faces difficulties to all the aspects of his life. Most of the time, these adults have intense problems in their relationships with others, they have difficulties creating feelings of love and trust, they are prone to abuse of alcohol, drugs etc. or to delinquency, they have anxiety disorder, they cannot be adapted easily to an environment, they experience moody feelings and mainly depression. In a lot of cases, adults who have been abused during their childhood are turned into abusers to their own children.

The aim of this hypothesis is the theoretical approach of the main features of child abuse, as well as the practical clarification of its increase via the recording of research clues relevant to this phenomenon. Moreover, it is cited the case study of a fourteen-year-old girl who has been a victim of domestic abuse, and more specifically by the side of her mother. The consequences of the abuse to her psychosocial development and her school progress are also mentioned. Notices, conclusions and strategies are

hoped to help all kind of instructors who are required to face this kind of phenomenon.

KEY WORDS:

Child abuse - Research Data - Case study - Psychosocial development- School performance

Θεματικοί Άξονες Εισήγησης

Θεωρητικό μέρος:

- Ορισμός και μορφές παιδικής κακοποίησης
- Αίτια πρόκλησης παιδικής κακοποίησης
- Συνέπειες της παιδικής κακοποίησης
- Αντιμετώπιση περιστατικού κακοποίησης

Πρακτικό μέρος:

- Παρουσίαση ερευνητικών δεδομένων
- Παρουσίαση μελέτης περίπτωσης κακοποιημένου παιδιού

Ορισμός & Μορφές Παιδικής Κακοποίησης

Η κακοποίηση και η παραμέληση του παιδιού περιλαμβάνει όλες τις μορφές σωματικής ή/και συναισθηματικής κακής μεταχείρισης, σεξουαλικής παραβίασης, παραμέλησης θεραπευτικής αντιμετώπισης ή εκμετάλλευσης για εμπορικούς ή άλλους σκοπούς, η οποία καταλήγει σε πραγματική ή δυνάμει βλάβη που αφορά στην υγεία, την επιβίωση, την ανάπτυξη ή την αξιοπρέπεια του παιδιού, στο πλαίσιο μιας σχέσης εμπιστοσύνης, ευθύνης ή δύναμης (ΠΟΥ, 1999).

Μορφές κακοποίησης:

- σωματική
- συναισθηματική/ψυχολογική
- σεξουαλική
- παραμέληση

Αίτια Πρόκλησης Παιδικής Κακοποίησης

- **Ατομικοί παράγοντες** (π.χ. κατάθλιψη, αλκοολισμός, χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, γονέας-θύμα κακοποίησης κατά την παιδική ηλικία, ψυχοπαθολογικά αίτια, ανεργία – μη σταθερή εργασία, φτώχεια κ.α.)
- **Προβληματικές διαπροσωπικές σχέσεις** (π.χ. έλλειψη επικοινωνίας κ.α.)
- **Κοινωνικοί παράγοντες** (π.χ. πολιτισμικές, «κοινώς» αποδεκτές πεποιθήσεις που ευνοούν την αποδοχή βίας εντός της οικογένειας ως μέσο επιβολής πειθαρχίας)
- **Λοιποί παράγοντες** όπως: ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη κατά τη νεαρή ηλικία, μονογονεϊκή οικογένεια, παιδιά με ειδικές ανάγκες, πρωτότοκα παιδιά κ.α.

Συνέπειες της Παιδικής Κακοποίησης

Οι συνέπειες ποικίλουν κι έχουν εύρος από τις σχετικά ηπιότερες μέχρι τις σοβαρότατες και μακροχρόνιες.

Παραδείγματα συνεπειών:

μαθησιακές δυσκολίες, προβλήματα συμπεριφοράς, κατάθλιψη, χαμηλή αυτοεκτίμηση, επιθετικότητα, μετατραυματικό στρες, αδυναμία βίωσης συναισθημάτων αγάπης και εμπιστοσύνης, επαναθυματοποίηση, αγχώδεις διαταραχές, αυτοκαταστροφικές τάσεις, χρήση ουσιών κ.α.

Νομικό Πλαίσιο Κατοχύρωσης Κακοποιημένων Παιδιών

Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού που υπογράφηκε το 1989 από τα κράτη-μέλη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, ρυθμίζει τις υποχρεώσεις των κρατών για την προστασία και προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού. Το 1992 κυρώθηκε νόμος και στη χώρα μας (νόμος 2101/92).

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού περιλαμβάνει τρεις μεγάλες κατηγορίες δικαιωμάτων:

- Προστασία (από κάθε μορφής κακοποίηση, εκμετάλλευση, διάκριση, ρατσισμό, κ.λπ.)

- Παροχές (δικαίωμα στην εκπαίδευση, την υγεία, την πρόνοια, την ψυχαγωγία, κ.λπ.)
- Συμμετοχή (δικαίωμα στην έκφραση γνώμης, την πληροφόρηση, τον ελεύθερο χρόνο, κ.λπ.)

Το 2006 στη χώρα μας ψηφίστηκε νόμος που φορά την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας, ωστόσο έχουν εντοπισθεί ελλείψεις από τη Διεθνή Αμνηστία.

Αντιμετώπιση Περιστατικού Κακοποίησης:

- Εκτίμηση αποτελεσμάτων κακοποίησης στο παιδί.
- Εκτίμηση της ασφάλειας και της φροντίδας που μπορεί να λάβει το παιδί από τους κηδεμόνες και κατά πόσο οι τελευταίοι είναι διατεθειμένοι να συνεργαστούν με τους ειδικούς.
- Επέμβαση Δικαστικού Συστήματος και Κοινωνικής Πρόνοιας σε περίπτωση που κρίνεται αναγκαία η «απομάκρυνση» του παιδιού από τους κηδεμόνες του.
- Ο παιδοψυχολόγος διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο τόσο στην πιστή ακολουθία της νομικής διαδικασίας όσο και στην ορθή και ψύχραιμη λήψη αποφάσεων και στη συνεργασία όλων των περαιτέρω ειδικών που θα εμπλακούν στη διαδικασία.
- Ορθή λήψη αποφάσεων, συνεργασία μεταξύ των ειδικών που εμπλέκονται στις διαδικασίες αντιμετώπισης περιστατικών κακοποίησης, πλήρης νομοθετική και παιδαγωγική κάλυψη της διαδικασίας, διακριτικότητα και προστασία του κακοποιημένου παιδιού ώστε να «τραυματιστεί» το λιγότερο δυνατό.

Παρουσίαση Ερευνητικών Δεδομένων

- Το φαινόμενο της παιδικής κακοποίησης, το οποίο ξεκινά από την αρχαιότητα ως και σήμερα, δυστυχώς γίνεται όλο και πιο έντονο με την πάροδο των χρόνων, στοιχείο που αντιτίθεται στον τρόπο ζωής των «ευνοούμενων» και «προοδευτικών» κοινωνιών στις οποίες ζούμε.

▪ Σύμφωνα με τα πανελλαδικά στατιστικά στοιχεία υποστήριξης παιδιών μέσω εθνικής τηλεφωνικής γραμμής SOS 1056, παρουσιάζεται ένας πίνακας καταγγελιών κακοποίησης των παιδιών από το ίδιο τους το οικογενειακό περιβάλλον για το έτος 2015. Συγκεκριμένα μέσα σε ένα σύνολο 1.975 καταγγελιών:

ΗΛΙΚΙΑΚΕ Σ ΟΜΑΔΕΣ	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	ΑΓΝΩΣΤΟ ΦΥΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ
0-6 ετών	400	314	53	767 (39%)
7-12 ετών	377	318	12	707 (36%)
13-18 ετών	128	176	5	309 (15%)
Άγνωστη ηλικία	31	21	140	192 (10%)
ΣΥΝΟΛΟ 936	(47%) 829	(42%) 210	(11%) 1.975	1.975 (100%)

▪ *Αξίζει να σημειωθεί πως από το 2009 μέχρι το 2015 παρατηρήθηκε αύξηση του ποσοστού καταγγελιών ενδοοικογενειακής κακοποίησης παιδιού κατά 39%.*

Ποσοστιαίος Διαχωρισμός ανά Είδος Κακοποίησης Παιδιού:

- Σωματική Κακοποίηση παιδιού: 46,5%
- Σεξουαλική κακοποίηση παιδιού: 1,5%
- Παραμέληση/ Εγκατάλειψη: 46%
- Οικονομική εκμετάλλευση:
  - A) εξώθηση σε επαιτεία: 1%
  - B) εξώθηση σε πορνεία: 0,8%
  - Γ) εμπόριο παιδιών: 0,5%
  - Δ) άλλο: 0,2%
- Ψυχολογική/ Συναισθηματική Κακοποίηση: 3,5%

Αναφορικά με τη Σχέση Θύματος και Θύτη Προέκυψαν τα Ακόλουθα Στοιχεία:

- Γονείς (αφορά και τους δύο): 35,5%
- Μητέρα: 38%
- Πατέρας: 18,5%
- Άτομο λοιπού συγγενικού περιβάλλοντος: 4%
- Άλλο: 4%

(Χαμόγελο του Παιδιού, 2015)

Μελέτη	Περίπτωσης
Περιγραφή Οικογενειακού Υπόβαθρου	

- Η Ε. είναι 14 ετών και φοιτά στη Β' Γυμνασίου σε σχολείο της Αττικής. Επισκέπτομαι τη μαθήτριά ως κατ' οίκον δάσκαλός της εδώ και 2 χρόνια, με στόχο την ενίσχυσή της στη μαθησιακή διαδικασία.
- Είναι μέλος διαζευγμένης οικογένειας. Οι γονείς της ξεκίνησαν τις διαδικασίες διαζυγίου πριν από περίπου 2,5 χρόνια.
- Η μητέρα της Ε. είναι αλκοολική. Καταναλώνει ημερησίως μεγάλη ποσότητα αλκοολούχων ποτών (ούζο ή κρασί). Το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό αποτέλεσε και μια από τις αιτίες διαζυγίου του ζευγαριού.
- Μετά την έναρξη των διαδικασιών του διαζυγίου του ζευγαριού, η Ε. συνέχιζε να ζει με τη μητέρα της. Επισκεπτόταν τον πατέρα της κάθε Σαββατοκύριακο. Η μητέρα της κατανάλωνε μεγάλες ποσότητες αλκοόλ σε καθημερινή βάση. Την χτυπούσε ανελέητα και χωρίς ουσιαστικό λόγο σχεδόν καθημερινά. Μάλιστα όταν η Ε. επέστρεφε στο σπίτι της μητέρας κατά την Κυριακή το μεσημέρι, η μητέρα χτυπούσε τη μαθήτριά πιο βάνανυσα, διότι βρισκόταν και πάλι υπό την επήρεια μέθης, αλλά και για το γεγονός πως της θύμιζε τον σύζυγό της, με τον οποίο ήταν σε διάσταση. Κατά τη διάρκεια του ξυλοδαρμού, χρησιμοποιούσε διάφορα μέσα, ώστε να προκαλέσει περισσότερο πόνο στην κόρη της, όπως ζώνες, τακούνια από γόβες, βιβλία.

Μελέτη	Περίπτωσης:
Περιγραφή Οικογενειακού Υπόβαθρου	

- Σχεδόν σε καθημερινή βάση η Ε. δεχόταν ξυλοδαρμούς από τη μητέρα της για ασήμαντες αφορμές. Της μιλούσε πολύ άσχημα, την υποτιμούσε και συχνά κατηγορούσε στην ίδια τον σύζυγο της (η μητέρα). Επιπλέον, δεν την βοηθούσε στη μελέτη, ενώ της έκρυβε τα βιβλία της, ώστε να πάει αδιάβαστη την επόμενη ημέρα στο σχολείο.

- Μετά από έναν χρόνο παραμονής στο σπίτι, η Ε. ξυλοκοπήθηκε άγρια από την μητέρα της. Η Ε., μην μπορώντας να αντέξει άλλο τα χτυπήματα, έκλαιγε με λυγμούς και προσπαθούσε να τα αποφύγει με κάθε τρόπο. Η μητέρα σταμάτησε να την χτυπά και την τράβηξε φωτογραφίες. Ανήρτησε τις φωτογραφίες στο Facebook με τη λεζάντα: *«Έτσι είναι τα παιδιά που θέλουν να φύγουν μακριά από τους γονείς τους»*. Έπειτα την έδιωξε από το σπίτι.

- Η Ε. ειδοποίησε τον πατέρα της αμέσως. Θέλοντας ο ίδιος να προστατέψει το παιδί και να απομακρύνει τη μητέρα με τη χρήση ασφαλιστικών μέτρων, μεταφέρθηκαν στο αστυνομικό τμήμα της περιοχής. Η μαθήτρια έδωσε κατάθεση και εξήγησε στους υπαλλήλους της αστυνομίας τι είχε συμβεί, περιγράφοντας τους μώλωπες και τα χτυπήματα που είχε σε όλο της το σώμα.

- Αμέσως μετά την εκδίωξη της Ε. από το σπίτι, η μητέρα ανήρτησε και πάλι φωτογραφίες στο facebook από μια σπιτική συνάθροιση με τη λεζάντα: *«Κάνω πάρτι. Έδιωξα την κόρη μου από το σπίτι. Το πάρτι είναι για όλους, όποιος θέλει μπορεί να έρθει!»*.

- Η Ε. σήμερα ζει με τον πατέρα της με προσωρινή δικαστική απόφαση. Εκκρεμεί ακόμη μια δικαστική διαμάχη σχετικά με την οριστική κηδεμονία από τους γονείς της, μια και την διεκδικούν και οι δύο.

- Φθάνοντας στο σήμερα, η μητέρα συνεχίζει να καταναλώνει ποσότητες αλκοόλ, αλλά σε ηπιότερο βαθμό. Εργάζεται σε μια ιδιωτική εταιρεία. Η Ε. επιδιώκει την επαφή με τη μητέρα της, διότι *«την αγαπά παρόλο το κακό που της έκανε»*, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει. Η μητέρα επικοινωνεί με τη μαθήτρια, όχι ιδιαίτερα συχνά, ενώ βρίσκονται σπανιότερα για ελάχιστο χρόνο σε δημόσιο χώρο, διότι η Ε. φοβάται, μήπως την ξαναχτυπήσει σε περίπτωση που την επισκεφθεί στο σπίτι της.

Συνέπειες στην Ψυχοκοινωνική Ανάπτυξη

- Οξεία αμφιθυμικά συναισθήματα: Η συναισθηματική κατάσταση της Ε. εύκολα αλλάζει και παρουσιάζει κυκλοθυμικές αντιδράσεις χαρμολύπης. Παρατηρούνται έντονες αλλαγές της συναισθηματικής της σύνθεσης μετά από κάθε μορφής επικοινωνία με τη μητέρα της.
- Συχνές εκρήξεις θυμού: Η Ε. συχνά θυμώνει για ασήμαντες αιτίες με τα μέλη του κοντινού οικογενειακού της περιβάλλοντος, με αποτέλεσμα να έχει ξεσπάσματα έντονης οργής κυρίως απέναντι στον πατέρα της ή στη γιαγιά και στον παππού της.
- Συχνή χρήση ψέματος: Η Ε. συχνά χρησιμοποιεί ψευδείς δικαιολογίες προκειμένου να αποφύγει στρεσογόνες καταστάσεις ή να ελίσσεται, με στόχο να ξεφύγει από υποχρεώσεις και προσωπικές ευθύνες, π.χ. σχολική μελέτη.
- Στοιχεία ψευδοωριμότητας: Η Ε. καταβάλλει προσπάθειες για να είναι αρεστή και αγαπητή σε ευρύτερα κοινωνικά σύνολα, όπως παρέα συνομηλίκων, ομάδα καθηγητών, παρουσιάζοντας υποδειγματική συμπεριφορά. Η ψευδής αυτή ωριμότητα οφείλεται στην χαμηλή αυτοεκτίμησή της και στον φόβο της ματαίωσης ή της απόρριψης.
- Αίσθημα του «ανήκειν»: Η ίδια, λόγω απουσίας σταθερού οικογενειακού περιβάλλοντος κατά την παιδική ηλικία, νιώθει έντονη την ανάγκη να είναι μέλος διάφορων κοινωνικών ομάδων, όπως της χορωδίας του σχολείου, της θεατρικής ομάδας, της αθλητικής ομάδας του σχολείου, πολλών παρεών συνομηλίκων κλπ.
- Υψηλά επίπεδα φόβου και αποτυχίας: Η Ε. διακατέχεται από αντιδράσεις υπερβολικού άγχους ή και φόβου σε δύσκολες καταστάσεις ή σε συνθήκες άγνωστες για την ίδια, όπως η αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος.
- Απόσυρση: Η Ε., έχοντας έντονο το αίσθημα της ματαίωσης, δεν καταβάλλει το μέγιστο των δυνατοτήτων της, κυρίως στη σχολική επίδοση, εξαιτίας του φόβου της αποτυχίας και της χαμηλής αυτοεκτίμησής.
- Υπερευαίσθησία: Η Ε. παρουσιάζεται αρκετά ευάλωτη σε δυσάρεστες καταστάσεις και εύκολα συγκινείται ή κλαίει.
- Αναβίωση σκηνών βίας: Συχνά, κατά τη διάρκεια συζητήσεων ή σκέψεών της, επαναφέρει τις σκηνές βίας και ξυλοδαρμού από τη μητέρα της και εκδηλώνει ξεσπάσματα θυμού ή μελαγχολίας.

- Έντονα συναισθήματα μνησικακίας: Η Ε. διακατέχεται από έντονα συναισθήματα εκδίκησης κυρίως απέναντι στη μητέρα της, για τον τρόπο που την χειρίστηκε. «Όταν θα μεγαλώσω, θέλω να βρω έναν τρόπο να την κάνω να πονέσει, όπως πόνεσα κι εγώ!» αναφέρει χαρακτηριστικά.
- Άρνηση της πραγματικότητας: Της είναι αδύνατο να διαχειριστεί, ακόμα και σα σκέψη στο μυαλό της, την παρουσία της στην εκδίκηση της υπόθεσης περί της κηδεμονίας, λόγω του ότι και η ίδια θα πρέπει να δώσει την κατάθεσή της στους δικαστές.

Συνέπειες στη Σχολική Επίδοση

- Ελλιπής προετοιμασία από το σπίτι λόγω παραμέλησης καθημερινής μελέτης.
- Μηδενικό ενδιαφέρον για πρόσκτηση γνώσης ή διεκπεραίωση σχολικών υποχρεώσεων και αρνητική στάση απέναντι στο «σχολείο».
- Παντελής έλλειψη κινήτρων μάθησης.
- Κατώτερη ποιότητα συμπεριφοράς στην τάξη και λιγότερα επιτεύγματα κατά τη διάρκεια της βασικής της εκπαίδευσης.
- Συναισθήματα φόβου και ματαίωσης από τους καθηγητές καθόριζαν τη μη συμμετοχή της Ε. στη σχολική διαδικασία κατά τις παραδόσεις των μαθημάτων σε σχολικές ώρες.
- Αδυναμία επίτευξης γλωσσικών και μαθηματικών δραστηριοτήτων, σε αντιδιαστολή με την ηλικία της και τη σχολική τάξη στην οποία φοιτούσε, λόγω ανυπαρξίας πληθώρας βασικών γνωστικών δομών.
- Σε ό,τι αφορά την αξιολόγηση δεξιοτήτων αναδυόμενου γραμματισμού, παρουσίαζε αναπτυξιακές δυσκολίες:
  - ✓ Στην ανάπτυξη του προφορικού λόγου,
  - ✓ Στην ενημερότητα του γραπτού λόγου,
  - ✓ Στην αναγνωστική αποκωδικοποίηση, επεξεργασία, κατανόηση,
  - ✓ Στην παραγωγή γραπτού λόγου.
- Αδυναμία μνημονικού μηχανιστικού συστήματος.
- Αδυναμία στην κατάκτηση της μεταγνωστικής διαδικασίας και της γενίκευσης.

Επίλογος

Το φαινόμενο κακοποίησης των ανηλίκων από την ίδια την οικογένεια αποκτά όλο και μεγαλύτερη διάσταση με την πάροδο των χρόνων. Ο ρόλος και η ευθύνη κάθε μέλους μιας κοινωνίας για την αντιμετώπιση και τον περιορισμό του προβλήματος, ανακλάται τόσο σε ατομικό, όσο και σε συλλογικό επίπεδο. Ο κάθε εκπαιδευτικός μπορεί να βρεθεί στη θέση του αυτόπτη μάρτυρα βίαιων συμπεριφορών απέναντι σε μαθητές και πρέπει να είναι ευαισθητοποιημένος, αλλά και γνώστης χειρισμού ανάλογων καταστάσεων. Στόχος είναι η συνεχής και αδιάληπτη παρέμβαση, με σκοπό τη γενικότερη κοινωνική αλλαγή, ώστε να βρεθεί η λύση του προβλήματος και να σταματήσει η διαιώνισή του.

*Τα παιδιά δεν θα πρέπει να κάνουν θυσίες για να έχουμε εμείς τη ζωή που θέλουμε. Εμείς θα πρέπει να κάνουμε θυσίες για να έχουν τα παιδιά τη ζωή που τους αξίζει....
...για έναν πιο ανθρωπινό κόσμο.*

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Jaffle, P., Wolf, D., Wilson, S. & Zak, L. (1986) *Similarities in Behavioural and Social Maladjustment Among Child Victims and Witnesses to Family Violence*. American Journal of Orthopsychiatry

Thio, A. (2003) *Παρεκκλίνουσα Συμπεριφορά* (μτφρ. Μπαρπάτση, Μ.). Αθήνα: Έλλην.

World Health Organization, (1999) *Report of the Consultation on Child Abuse Prevention*. Geneva: W.H.O.

Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, Ε. & Μαραγκός, Χ. (1995). *Η κακοποίηση των παιδιών μέσα στην οικογένεια ως πρόβλημα υγείας*. Στο: Ι. Κυριακόπουλος, Ε. Γεωργούση, Β. Μαργαριτίδου & Χ. Συμεωνίδου (επιμ.), *Υγεία, Κοινωνική Προστασία και Οικογένεια*. Αθήνα: Κέντρο Κοινωνικών Επιστημών της Υγείας, Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας.

Ζαφείρης, Α., Ζαφείρη, Ε. & Μουζακίτης, Χ. (1999) *Οικογενειακή Θεραπεία: Θεωρία και πρακτικές εφαρμογές*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Καφφές, Α., Τριανταφύλλου, Θ. & Γιωτάκος, Ο. (2006) *Πρακτικός Οδηγός για Ειδικές Καταστάσεις*. Στο: Ο. Γιωτάκος & Θ. Τριανταφύλλου (επιμ.), *Ψυχολογική Στήριξη από το Τηλέφωνο* (σελ. 175 – 244). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Λεβιδιώτη – Λέκκου, Ε. (1996) *Εποπτεία στην Πράξη της Κοινωνικής Εργασίας: Εισαγωγικές Σκέψεις, Θέσεις και Ασκήσεις*. Αθήνα: Έλλην.

Μποζίκη, Ι. (2014) *Κακοποίηση ανηλίκων*. [Online] Διαθέσιμο στο: <http://195.251.38.253:8080/xmlui/handle/123456789/2172> (ημερομηνία πρώτης δημοσίευσης: 13 Οκτωβρίου 2014).

Μωραΐτη, Α. (2012) *Γονείς και κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού. Κακοποίηση-Αίτια-Επιπτώσεις*. [Online] Διαθέσιμο στο: http://apothetirio.teiep.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/774/psa_2012019.pdf?sequence=1 (ημερομηνία πρόσβασης: 1 Μαρτίου 2016).

Παντελιάδου Σ. & Πατσιοδήμου, Α. (2008) *ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ*. Βόλος. Εκδόσεις: Γράφημα.

Παπαδάτος, Ι. (2010) *Ψυχικές διαταραχές και μαθησιακές δυσκολίες παιδιών και εφήβων*. Αθήνα. Εκδόσεις: GUTENBERG.

Παπαρρηγόπουλος, Ξ. (2006) *Η διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού: Σύντομη κριτική αποτίμηση*. Στο Μ. Λουμάκου & Λ. Μπεζέ (επιμ.), *Το παιδί και τα δικαιώματά του* (σελ. 237- 243). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Πολυχρονοπούλου, Σ. (2012) *Παιδιά και έφηβοι με ειδικές ανάγκες και δυνατότητες*. Αθήνα: Σταυρούλα Πολυχρονοπούλου.

Πρεκατέ, Β. & Γιωτάκος, Ο (2005) *Οδηγός Εκπαιδευτικών και Γονέων για την Ανίχνευση της Παιδικής Κακοποίησης*. Αθήνα: BHTA MedicalArts.

Πρεκατέ, Β. & Γιωτάκος, Ο. (2005) *Οδηγός Εκπαιδευτικών και Γονέων για την Ανίχνευση της Παιδικής Κακοποίησης*. Αθήνα: BHTA MedicalArts.

Σπυριδούλα, Κ., "Η κακοποίηση παιδιών στην οικογένεια "Ι.Θ.-τευχος 51 [Online]. Διαθέσιμο στο: <http://www.isth.gr/images/uploads/03-5-KOTSH.pdf> (ημερομηνία πρόσβασης: 22 Φεβρουαρίου 2016)

Σταυριανάκη, Μ., Κυριακοπούλου, Α., Ρίγκα, Α. & Νικολαΐδης, Γ. (2008) *Μεθοδολογία Delphi: Μια ποιοτική προσέγγιση του φαινομένου της βίας κατά ανηλίκων*. Κοινωνική Εργασία

Τριλίβα, Σ. & Ρούσση, Π. (2000) *Οι διαστάσεις της συναισθηματικής νοημοσύνης*. Στο: Α. Καλαντζή – Αζίζι & Η. Μπεζεβέγκη (επιμ.), *Θέματα Επιμόρφωσης/Εναισθητοποίησης Στελεχών Ψυχικής Υγείας Παιδιών και Εφήβων* (σελ. 201 – 214). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Φερέτη, Ε. (1998) *Οδηγός για την αναγνώριση και αντιμετώπιση της κακοποίησης και παραμέλησης του παιδιού*. Ινστιτούτο Υγείας Παιδιού. Αθήνα.

Χαμόγελο του παιδιού (2015) *Καταγγελίες για παιδιά θύματα κακοποίησης-παραμέλησης*. [Online] Διαθέσιμο στο: <http://www.hamogelo.gr/53.1/Kataggelies-gia-poidia-thymata-kakopoihshs---paramelhshs>. (ημερομηνία πρόσβασης: 18 Φεβρουαρίου 2016).